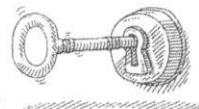

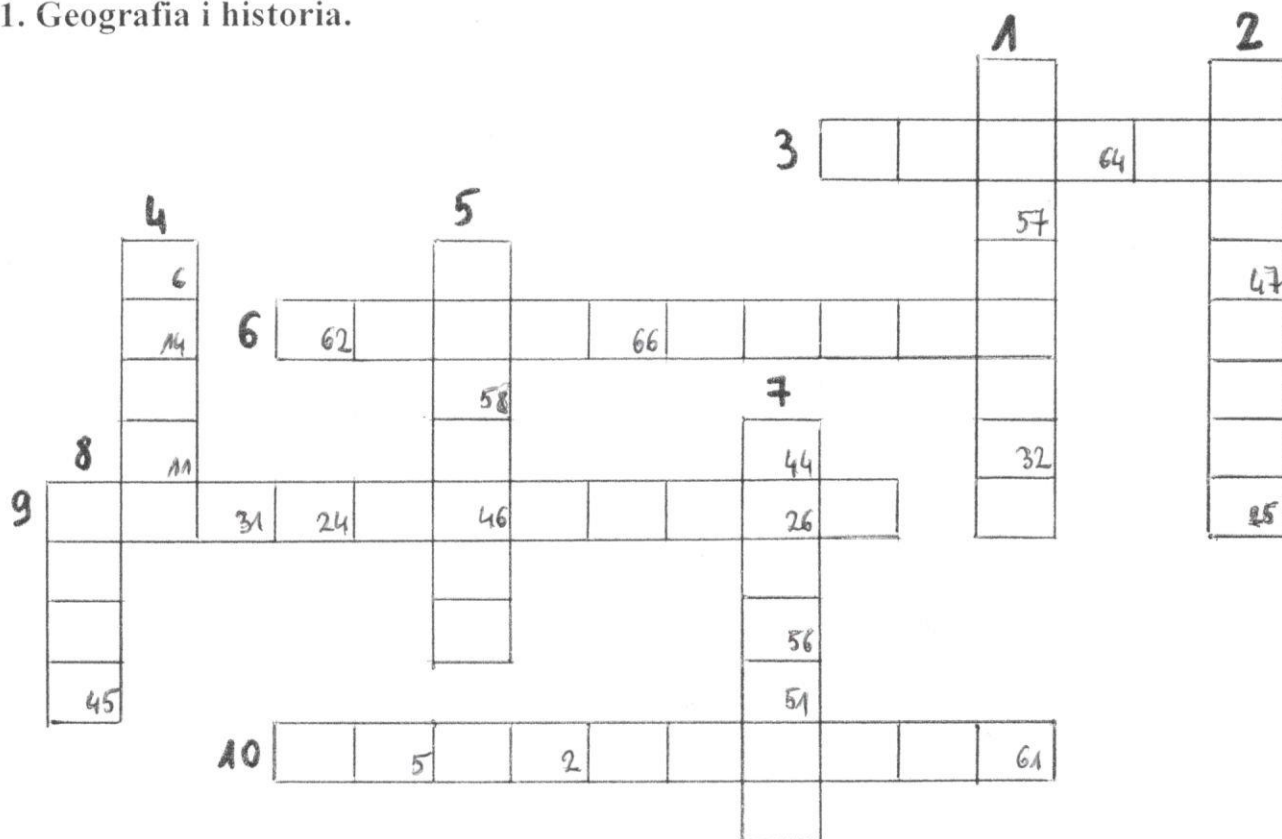
Weź krzyżówkę, połam główkę - lipiec 2023

W dniach 17 – 20 sierpnia 2023 r. odbędzie się kolejna edycja Festiwalu Literacki Sopot, który organizowany jest przez Goyki 3 Art Inkubator oraz Miasto Sopot. Każdego roku organizatorzy wybierają jeden kraj, którego literatura jest wiodącym motywem festiwalu. W tym roku jego uczestnicy będą mieli okazję zgłębić niemiecką literaturę i kulturę. Natomiast już w lipcu będziemy ją zgłębiać my – poprzez krzyżówkę i książki z kluczem, którym w tym miesiącu są oczywiście Niemcy.

Litery z pól ponumerowanych w prawym dolnym rogu - ze wszystkich krzyżówek - utworzą hasło końcowe – myśl Otto von Bismarcka. Wszystkie książki występujące w krzyżówkach dostępne są w Wypożyczalni dla Dorosłych Biblioteki Publicznej w Suwałkach.

1. Geografia i historia.

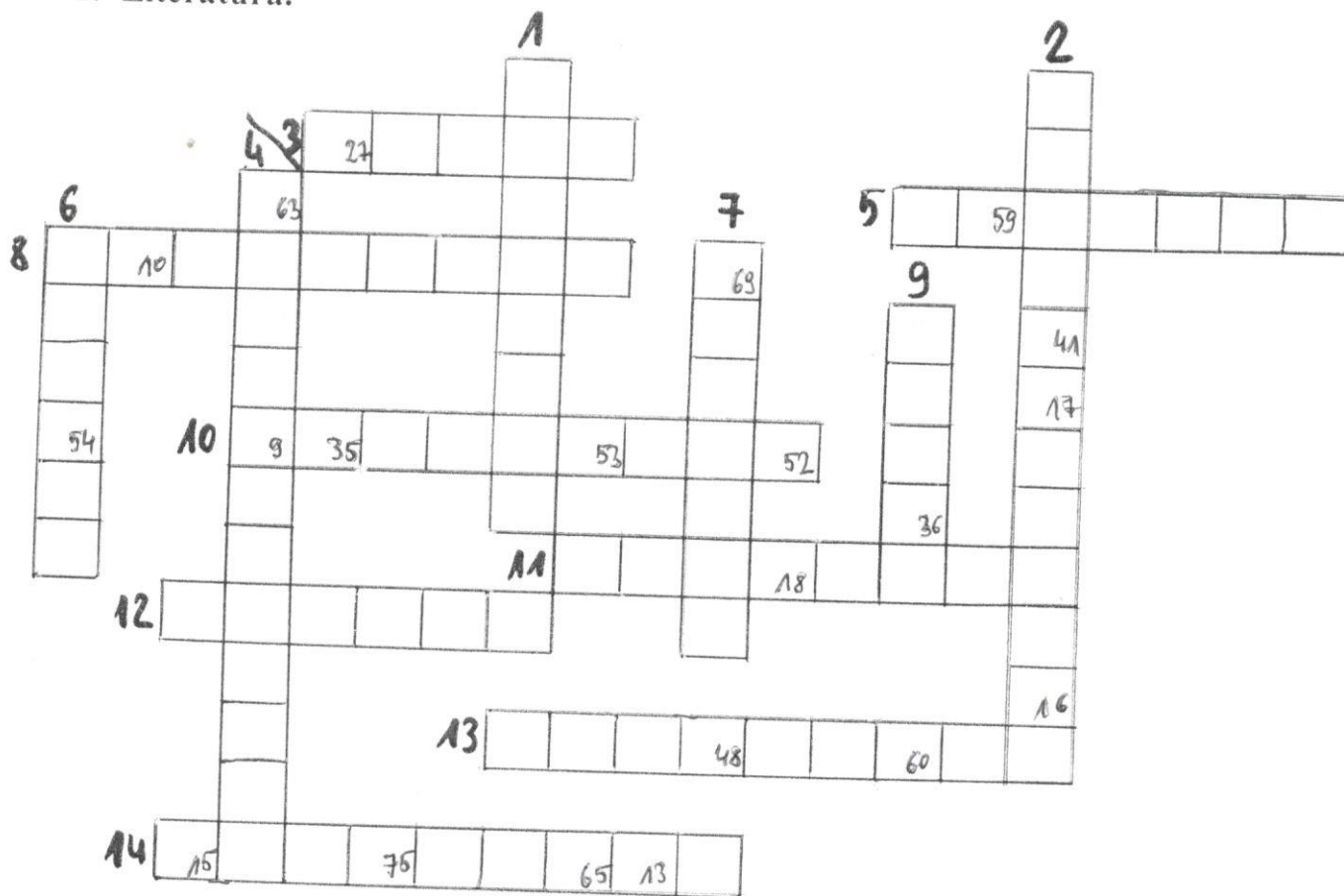
Pionowo:

1. Otto, prusko-niemiecki mąż stanu, zwany Żelaznym Kanclerzem;
2. poetycka nazwa Niemiec, nadana niegdyś przez starożytnych Rzymian, a używana do dziś;
4. wywiesił na drzwiach kościoła w Wittenberdze listę 95 tez, rozpoczynając tym samym reformację;
5. miasto w rejonie Schwarzwald, w którym znajduje się muzeum zegarów z kukułką z największym na świecie zegarem tego typu;
7. ... Niemiecki, konfederacja państw niemieckich i wolnych miast, utworzona podczas kongresu wiedeńskiego w 1815 r., służąca wspólnemu zorganizowaniu gospodarek tych państw;
8. jedno z największych i najważniejszych plemion zachodniogermańskich, uznawane za twórcę kultury wielbarskiej.

Poziomo:

3. ... Cesarstwo Rzymskie, później określane mianem I Rzeszy Niemieckiej (962 - 1806);
6. Fryderyk I, syn Fryderyka Jednookiego, w 1157 r. podjął wyprawę na Polskę w obronie praw wygnanego Władysława II i zmusił Bolesława Kędzierzawego do złożenia hołdu; wg niemieckich baśni ludowych śpi zaklęty w skale Kyffhäuser;;
9. powszechne w II połowie XIX w. wzmożone tempo zakładania nowych przedsiębiorstw nastawionych na szybki zysk, głównie w formie spółek akcyjnych i za pożyczone pieniądze;
10. miasto w Bawarii nad rzeką Pegnitz; w średniowieczu jedno z dwóch największych centrów handlowych na trasie Rzym – pn Europa; centrum niemieckiego renesansu i miejsce śmierci Wita Stwosza; w czasach III Rzeszy ważny ośrodek ruchu nazistowskiego; po II wojnie światowej odbył się tu słynny proces zbrodniarzy wojennych.

2. Literatura.

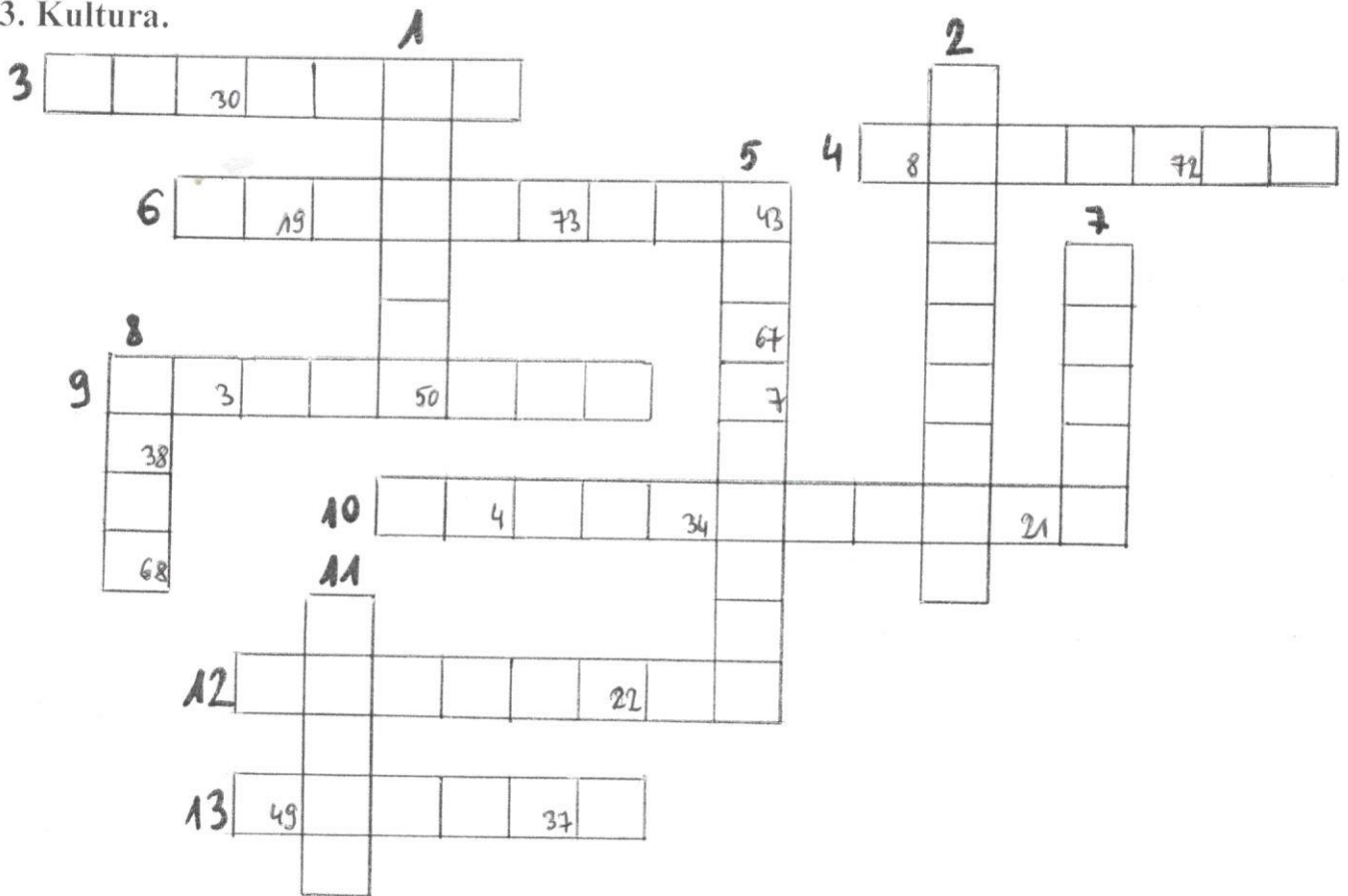
Pionowo:

1. szlachetny wódz Apaczów, postać stworzona przez niemieckiego pisarza Karola Maya;
2. *Saga o ...* (do krzyżówki w mianowniku), opowieść prozą Karla Treumunda oparta na średniowiecznym germańskim eposie bohaterskim; są to karły, których skarb zagarnął niejaki Zygfyrd;
4. powieść ..., pikarejska; romans awanturyczny o losach przebiegłego i pomysłowego włóczędzy-oszusta, ukazujący satyryczny obraz epoki;
6. Bertolt, niemiecki pisarz, dramaturg, teoretyk teatru, poeta, reżyser, założyciel Berliner Ensemble, autor m.in. *Opery za trzy grosze* i *Matki Courage i jej dzieci*;
7. Hans, główny bohater *Czarodziejskiej góry* Tomasza Manna;
9. opis wojennych doświadczeń Lothara Günthera Buchheima, powieść, która szybko stała się światowym bestsellerem; na jej podstawie (tytuł oryginału: *Das Boot*) nakręcono w 1981 r. film pod tym samym tytułem w reż. Wolfganga Petersena.

Poziomo:

3. *Dziki ...*, jedna z cyklu powieści Charlotte Link, uznana za książkę roku 2020 na lubimyczytac.pl;
5. *Błaszany ...*, pierwsza część tzw. Trylogii gdańskiej Günthera Grassa, noblisty z 1999 r.;
8. regionalna biblioteka naukowa w mieście Zweibrücken, posiadająca jeden z najważniejszych zbiorów starodruków (ponad 12 tys.), rękopisów i inkunabułów; od 1988 r. samodzielna placówka krajowa;
10. *Narcyz i ...*, powieść Hermana Hesse o przyjaźni ascetycznego mnicha z bezdomnym rzeźbiarzem;
11. powieść niemieckiej noblistki, Herty Müller, będąca obrazem z życia Rumunii w czasach reżimu Ceausescu; zdobyła wiele nagród. m.in. Impac Dublin Literary Award; oryginalny tytuł: *Herztier*;
12. Johann Wolfgang (1749-1832), jeden z najwybitniejszych romantyków niemieckich, autor m.in. powieści epostolarnej *Cierpienia młodego Wertera*, która wywołała falę samobójstw wśród młodzieży;
13. powieść Elfriede Jelinek z 1989 r. (wyd. polskie 2007), swego rodzaju powieść antypornograficzna, demaskująca mechanizmy pożądania i władzy w współczesnym społeczeństwie konsumpcyjnym;
14. *Historia pewnego mordercy*, powieść Patricka Süskinda 1985 r., nagrodzona nagrodą World Fantasy Award-Novel i zekranizowana.

3. Kultura.

Pionowo:

1. nazwisko rodziny średniowiecznych niemieckich kamieniarzy, rzeźbiarzy i muratorów ze Schwabisch Gmünd, pochodzące od nazwy zawodu – majster budowlany; ich dziełem jest m. in, ratusz w Krakowie (pierwsza wersja, dziś już nieustniejąca) i Most Karola w Pradze;
2. jeden z najstynniejszych niemieckich kompozytorów, tworzący swoje dzieła nawet pomimo całkowitego ogłuchnięcia; autor m.in. *Sonaty księżycowej* i dziewięciu słynnych symfonii;
5. jedna z najważniejszych wystaw sztuki współczesnej na świecie, odbywająca się co 5 lat w Kassel (od 1955 r.), traktująca wystawę artystyczną jako medium; w 2017 r. jej dyrektorem artystycznym był Polak Adam Szymczyk;
7. niemiecka kiełbasa;
8. Jan Sebastian (1685-1750), barokowy kompozytor i organista niemiecki, trzy jego utwory zostały nagrane na pozłacanym dysku Voyager Golden Record i wystrzelone w przestrzeń kosmiczną w 1977 r. w ramach programu Voyager;
11. Caspar ... Friedrich (1774-1840), jeden z najwybitniejszych malarzy romantycznych, malował jesienną lub zimową przyrodę z postaciami odwróconymi tyłem do widza, pogrążonymi w kontemplacji (m.in. *Wędrowiec nad morzem mgły*, *Krzyż w górach*, *Opactwo w dębowym lesie*).

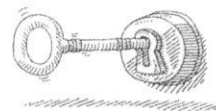
Poziomo:

3. dosł. „jeden garnek”, potrawa jednogarnkowa; w okresie narodowego socjalizmu w Niemczech

propagowano zastępowanie nią obfitszych obiadów, by zaoszczędzone w ten sposób pieniądze przeznaczać na potrzeby ubogich;

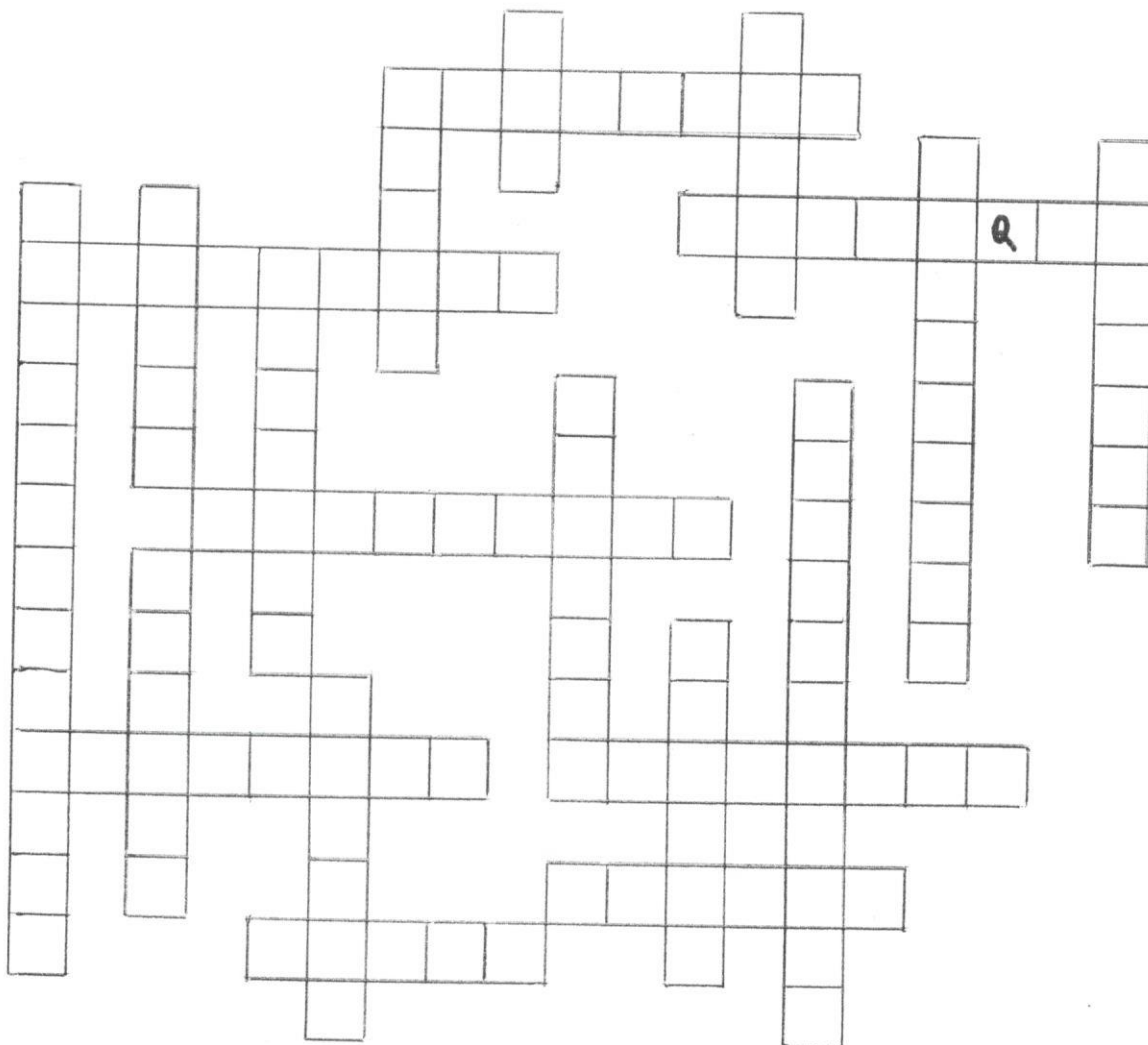
4. ... berliński, zbiór ponad 500 tys. zabytkowych archiwaliów pochodzących z byłej Pruskiej Biblioteki Państwowej, a znajdujący się od II wojny światowej w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie; obejmuje rękopisy Goethego, Mozarta, Beethovena, Bacha, drogie starodruki i manuskrypty hebrajskie, greckie i romańskie;
6. dziecięca zabawa ruchowa z XVIII w., odmiana berka znana również w Polsce, związana z postacią, którą straszono dzieci, a także z dżumą – czarną śmiercią;
9. procesja z relikwiami Krwi Chrystusa odbywająca się corocznie od XVI w. w Weingarten dzień po uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego ;
10. dożynki chmielne organizowane w Monachium od 1810 r., jeden z największych festynów ludowych na świecie;
12. jedna z najważniejszych bibliotek niemieckiego renesansu, znajdująca się w Heidelbergu; posiadała bogate zbiory średniowiecznych rękopisów i inkunabułów (obecnie w zbiorach Biblioteki Watykańskiej i Biblioteki Uniwersyteckiej w Heidelbergu), stąd nazywano ją matką bibliotek;
13. tradycyjny kobiecy strój ludowy (bluzka, spódnica, gorset i fartuch) z pd. Niemiec i Austrii, oparty ma historycznym ubiorze alpejskich chłopów, dziś noszony na specjalne okazje (np. Oktoberfest) i przez przewodniczki wycieczek, kelnerki i piosenkarki związane z muzyką ludową.

Jolka z kluczem – lipiec 2023

Specjalnie na życzenie naszych Czytelników do Krzyżówki i Książek z kluczem dołączamy również jolkę z kluczem.

W diagram wpisano jedyną występującą w jolce literę **Q**. Miłej zabawy!

EINSTEIN
FANTA
FELDBERG
FRANKFURTERKI
FRIEDRICH
HAMBURG
HANZA

JUNKERS
KEPLER
KNEDEL
LEIBNIZ
LUFTHANSA
OKTOBERFEST
ORZEL

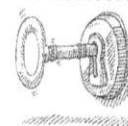
REICHSTAG
REMARQUE
RILKE
SZPARAGI
ULM
WAGNER
WEIMAR

90

Rozwiązanie krzyżówki nr 7/23

.....
.....
Imię i nazwisko

Telefon.....

*Żadna istota nie przeminie!
Bo wieczność dalej przez nią płynie.
Więc trwaj i raduj się twym bytem!
Byt jest odwieczny, gdyż łaskawą
opieką otoczyły prawo
żywot, co świata jest zachwytem.*

*Prawdę od dawna znaleziono.
Szlachetnych splotła duchów grono.
Ty trzymaj się tej prawdy tęgiej.
I dziękuj, człecze, mędrca dłoni,
co ziemię wokół słońca goni
i gwiazdnych dróg wytycza kręgi.*

*Do swego wnętrza zwróć się żywo.
A tam odnajdziesz oś właściwą,
gdzie jest szlachetność i gdzie cnota.
Reguły znajdziesz i ustawy:
w sumieniu własnym człowiek prawy
ma słońce dni swego żywota.*

*Zaufaj zmysłom – tylko one
zawiodą cię w bezpieczną stronę,
jeśli twój rozum będzie czujny.
Spoglądaj wkoło jasnym okiem
i wędruj pewnym, gibkim krokiem
przez tego świata ogród bujny.*

Johann Wolfgang Goethe, *Potomnym (fr.)*